

bracht in 1841 de in confessioneel opzicht breed samengestelde redactie bijeen: hervormd, remonstrant, lutheraan en doopsgezind, orthodox en minder orthodox, achttien man in totaal – hun namen worden in de beschrijving opgesomd –, stonden aanvankelijk zij aan zij om het roomse gevaar te keren. Spoedig bleek dit toch een wat wankelende basis te zijn en viel de groep uiteen; na de grondwetswijziging van 1848 wierpen de overblijvenden de handdoek zelfs definitief in de ring; tegen zoveel vrijheden voor kerk, onderwijs en vergadering viel niet op te boksen. Een nieuwe redactie – de gewezen priester J.O. Josset – trad aan. Uiteindelijk kon ook hij het niet bolwerken tegen de nieuwe tijd; met hem stierf in 1855 de *Evangelische Kerkbode*.⁸

Gezien de tweemaal voorkomende verwisseling is het verklaarbaar dat de aanduiding ‘prot.[estants]’ ontbreekt in de lange lijst van ‘achtergrondskennmerken’ die de BNPP-redactie inmiddels heeft ontwikkeld.⁹ Toch zou dit een zeer bruikbare (basis)typering zijn voor bladen als *De Fakkel* (III, 50), *Adolphe Faber’s Protestantische Betrekkingengids voor Nederland* (VI, no. 4), *Gustaaf-Adolf* (VI, no. 119), *Wespen* (VI, no. 389) en de nog niet beschreven periodieken *De Morgenster* (1852-1855)¹⁰ en *De Wekker*.¹¹

Bij welke titel echter ook – steeds zal de historische context de fijne nuance moeten aanbrengen. Wie zich bijvoorbeeld bij een titel als *De Christelijke melk- en zuivelhandelaar* (1946-1948*; VI, no. 57; voorzetting van: *De Christelijke melkslijter*) afvraagt, wat nu het specifiek [orthodox protestants-] christelijke aspect van melk slijten is geweest, dient te bedenken dat de destijds los verkochte melk aanvankelijk rechtstreeks van de boer kwam, later weliswaar in de fabriek werd gepasteuriseerd, maar toch altijd slecht te bewaren was in huizen zonder koelkast. Vandaar dat er ook op zondag melk werd geënt. Wat doet dan een orthodoxe protestant die de zondag wil heiligen, maar intussen op die dag (in de crisistijd) een collega melk ziet verkopen aan de klanten?

Opwekking/ Evangelisch/ Pinkster/ Charismatisch / Kerkbladen BNPP IV-VI beschrijven naar verhouding veel jongere titels, waaronder een groot aantal periodieken uit de wereld van Opwekking / Evangelisch (Evangelical) / Pinksterbeweging / Charismatische beweging. Het betreft een in kerkhistorisch opzicht nog weinig ontgonnen gebied, dat bovendien dikwijls moeilijk toegankelijk is omdat de betreffende tijdschriften lang niet altijd compleet in een via PICARTA ontsloten bibliotheek aanwezig zijn.¹² Zo is bijvoorbeeld een ‘gouwe ouwe’ als *Kracht van omhoog* 1937-1996 (IV, no. 179) volgens PICARTA op vijf locaties aanwezig, maar dat betekent niet dat alle jaargangen bewaard zijn. De autopsie voor BNPP kon pas beginnen in 1951; ook daarna zijn niet alle

⁷ O.a. W. Broes, A. des Amorie van der Hoeven, L.C[!]. Lentz, S. Muller, P. Hofstede de Groot.

⁸ Zie voor J.O. Josset (1792-1855), die al eerder als medewerker was opgetreden: A.J. van der Aa, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden* (...) IX, 221-226.

⁹ BNPP VI, 17-19.

¹⁰ *De Morgenster. Weekblad ter bevordering van het levend christendom*, genoemd in *Titellijst van de Bibliografie van Nederlandse Protestantse Periodieken*, Amsterdam 1990, 115. Vgl. F.R.J. Knetsch, “De Morgenster” (1852-1855) – een voorlopige verkenning’, *DNK* 27 (september 1987), 67-77.

¹¹ *De Wekker. Weekblad voor onderwijs en opvoeding* [1859: *Schoolwezen*] 1844-1877 [niet in *Titellijst BNPP*], lange tijd haast het huisorgaan van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

¹² <http://picarta.pica.nl>; vrij te raadplegen via universiteits- en andere grote bibliotheken.